

Μνήμων

Τόμ. 13 (1991)

ΜΝΗΜΗ ΝΙΚΟΥ ΓΚΑΪΝΤΑΤΖΗ (1933 -1989)

Mnimon Mnimon

doi: [10.12681/mnimon.348](https://doi.org/10.12681/mnimon.348)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Mnimon, M. (1991). ΜΝΗΜΗ ΝΙΚΟΥ ΓΚΑΪΝΤΑΤΖΗ (1933 -1989). *Μνήμων*, 13, 410-414.
<https://doi.org/10.12681/mnimon.348>

κῆς ἔρευνας μὲ τὰ εὐρωπαϊκὰ σύγχρονα ρεύματα. Ἐτσι τὸ ἔργο του θὰ ἀναδειχτεῖ παραδειγματικὸ καὶ ὁ Σβορώνος δὲν θὰ πέσει στὴν κατηγορία τῶν τιμημένων κλασικῶν ἀλλὰ τῶν δασκάλων μὲ τὸ γόνιμο ἔργο: κἀτι ποὺ τὸ ἔχουμε ἀνάγκη καὶ συγχρόνως εἶναι ἡ μεγαλύτερη προσφορὰ στὴ μνήμη του.

ΜΝΗΜΗ ΝΙΚΟΥ ΓΚΑΪΝΤΑΤΖΗ*

(1933 - 1989)

Γεννήθηκε στις 7 Αυγούστου (ἢ 15 Ιουνίου) 1933 στο χωριό Καλλιθέα Κομοτηνῆς. Τελείωσε το δημοτικὸ στο χωριὸ του ἀπ' ὅπου μετὰ τα γεγονότα του Εμφυλίου πολέμου βρέθηκε στις σοσιαλιστικὲς χώρες. Στη Ρουμανία, ὅπου ἔζησε ἀπὸ το 1948, πολιτικὸς πρόσφυγας, ἀναζητοῦσε με ἐπιμονὴ τρόπους νὰ σπουδάσει. Το 1952 τελείωσε ἕνα τεχνικὸ σχολεῖο καὶ δούλεψε ἕνα χρόνο ὡς σχεδιαστὴς σε ἐργοστάσια, κυρίως στὴ βιομηχανικὴ πόλη Χουνεντόαβα. Το διάστημα 1953-1955 συμπλήρωσε τις σπουδές του στο Εργατικὸ Πανεπιστήμιο καὶ συνέχισε ἀνώτατες σπουδές Ἱστορίας στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου. Πῆρε το πτυχίο το 1960 στο Ἰάσιο (θέμα πτυχιακῆς ἐργασίας «Grecia în ajunul și în timpul celui de al III-lea război mondial»).

Τὴν ἴδια χρονιά προσλαμβάνεται βιβλιοθηκᾶριος στὴν Κεντρικὴ Πανεπιστημιακὴ Βιβλιοθήκη «Μ. Εμινέσκου» του Ἰασίου ὅπου ἐργάστηκε 22 χρόνια, μέχρι το 1982, ὅταν ἐπαναπατρίσθηκε.

Πνεῦμα ἀνήσυχο, μυαλό δημιουργικὸ με βαθιὰ ἀγάπη γιὰ τὴν Ἱστορία, κυρίως του Ἑλληνισμοῦ, καὶ τὴν πατρίδα του, ἐρευνᾷ με σκοπὸ τὴν ἀνακάλυψη οποιουδήποτε ἐλληνικοῦ στοιχείου. Στη Βιβλιοθήκη του ἐργάζεται, βρίσκεται ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἐλληνικῶν βιβλίων (16ος-20ός αἰ.). Ἐτσι ἀρχισε τὴν καταγραφή αὐτῶν τῶν βιβλίων με λεπτομερῆ περιγραφή τους καὶ ἀντιγραφή ὅλων τῶν χειρόγραφων σημειώσεων που περιέχουν. Μετὰ ἀπὸ ἐπίμονη καὶ δύσκολη ἐρευνα που διαρκεῖ 13 χρόνια (χρειάστηκε νὰ δει πάνω ἀπὸ 1.500.000 δελτία καὶ 30.000 βιβλία) ἀρχίζει τὴ δημοσίευση του *Καταλόγου τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων* (βλ. δημοσιευμένα 1, χειρόγραφα πρὸς δημοσίευση 2). Παράλληλα ἐρευνᾷ γιὰ ἐλληνικὰ βιβλία καὶ σε ἄλλες βιβλιοθήκες, σε ἐκκλησίες καὶ μονές του Ἰασίου καὶ τῆς Μολδαβίας γενικὰ. Μελετᾷ τα γεγονότα του 1821, τόσο ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐλληνικὴ ἱστορία ὅσο καὶ τὴ ρουμάνικη, καθὼς καὶ τὴν ἐλληνικὴ Ἐθνικὴ Ἀντίσταση. Μεταφράζει, γράφει σε ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ πολιτικὰ καὶ ἱστορικὰ ἀρθρα, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ξεπερνᾷ τα 50.

Ἐπαναπατρίσθηκε το 1982, γεμάτος αἰσιοδοξία, ἱστορικὸς ἐρευνητὴς σε πλήρη ωριμότητα, ἔτοιμος νὰ προσφέρει στον τόπο του ἀνάλογα με τις γνώσεις καὶ τὴ μεγάλη

* Το βιογραφικὸ σημεῖωμα καὶ τὴν ἀναγραφὴ δημοσιευμάτων ετοίμασε, ὕστερα ἀπὸ παράκληση του Τριαντάφυλλου Σκλαβενίτη, ἡ οἰκογένεια του Νίκου Γκαϊντατζή, ἡ ὁποία καὶ κατέθεσε ἀντίγραφα τῶν δημοσιευμάτων του στο Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν ΕΙΕ.

πείρα που είχε αποκτήσει. Εδώ όμως τον περιμένανε μεγάλες απογοητεύσεις και πικρίες. Παρόλο που ήταν γνωστός από τα δημοσιεύματά του δυσκολεύεται πολύ να βρει εργασία. Στην Εθνική Βιβλιοθήκη δεν βρέθηκε γι' αυτόν θέση, ενώ προσλαμβάνονταν ανειδίκευτοι και χωρίς προϋπηρεσία υπάλληλοι, το ίδιο και σε άλλες υπηρεσίες. Τελικά προσλαμβάνεται με σύμβαση εργάτη καθαριότητας στο Δήμο Καισαριανής για τη Βιβλιοθήκη του Πνευματικού Κέντρου, την οποία οργανώνει πάνω σε επιστημονικές βάσεις, με το μεράκι και την αγάπη πάντα για το βιβλίο. Εδώ εργάζεται ως το θάνατό του.

Μεγάλη όμως απογοήτευση του προκαλεί το ότι δεν έχει τη δυνατότητα να συνεχίσει τη δημοσίευση των εργασιών του, των «θησαυρών», όπως αποκαλούσε ό,τι είχε καταφέρει να συγκεντρώσει 30 χρόνια ακούραστης δουλειάς.

Μελετά την Ιστορία της Καισαριανής, από την οποία δημοσιεύει μερικά περιληπτικά άρθρα (βλ. Άρθρα αρ. 18, Χειρόγραφα αρ. 1). Συνεχίζει τη συνεργασία του με το περιοδικό *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»* του Ιασιού-Ρουμανίας. Ετοιμάζει για δημοσίευση δύο τόμους για τα ελληνικά παλαιότυπα των βιβλιοθηκών του Ιασιού. Συνεχίζει τις έρευνες πάνω στα δυο μεγάλα θέματα του ενδιαφέροντός του: το 1821 και την Εθνική Αντίσταση.

Στις 21 Μαΐου 1989 η μεγάλη καρδιά αυτού του ανθρώπου που έδωσε τα πάντα για την πατρίδα του, για το καλό της, που τον χαρακτήριζε μια σπάνια ανθρωπιά, ευγένεια και καλωσύνη σταμάτησε να χτυπά.

Α' ΑΥΤΟΤΕΛΗ ΕΡΓΑ

1. *Catalogul cărților grecești de la Biblioteca Centrală Universitară «M. Eminescu» din Iași* (Κατάλογος των ελληνικών βιβλίων που διατηρούνται στην Κεντρική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη του Ιασιού), τόμος 1 (16-17 αιώνες), Ιάσιο 1974, σ. 9 + 276· τόμος 2 (18 αιώνας), Ιάσιο 1975, σ. 3 + 740· τόμος 3 (19 αιώνας, μέρος Α', 1800-1820), Ιάσιο 1978, σ. 3 + 862.
2. *Dighenis Akritas*, București, editura «Univers», 1974, σ. 140 + 6 πίνακες (μετάφραση της εποποιίας «Διγενής Ακρίτας» — παραλλαγή του Ιγνάτιου Πετρίτση, στη ρουμάνικη γλώσσα, σε συνεργασία με τον καθηγητή Ν. Ι. Πιντιλίε).

Β' ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΕ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

3. «Μερικές γνώμες για την Εταιρία του Ρήγα», στον τόμο: 1821-1971. *Επιστημονικό Συμπόσιο* αφιερωμένο στα 150 χρόνια του Εικοσιένα, 29-30 Μαΐου 1971, του Ομίλου Επιστημόνων και Τεχνικών πολιτικών προσφύγων από την Ελλάδα στη Σ.Δ. Ρουμανίας, 1972, σ. 12-23.
4. «Sfîrșitul acțiunii eteriste în Principate», στο περ. *Cercetări Istorice*, serie nouă III, Ιάσιο 1972, σ. 147-163.
5. «Τα γεγονότα του 1821 στη Βόρεια Μολδαβία: Γεωργάκης Ολύμπιος και Ιωάννης Φαρμάκης», *Μακεδονικά*, τ. 13 (1973), σ. 227-266.
6. «Însemnări privind istoria românilor de pe cărți vechi» (σημειώσεις από σπάνια βιβλία που αναφέρονται στην ιστορία των Ρουμάνων), *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol»*, τ. XI, Ιάσιο 1974, σ. 217-235.
7. «Contribuții la istoricul Bibliotecii Centrale Universitare din Iași» (συμβολή στη μελέτη της ιστορίας της Κεντρικής Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης του Ιασιού), *Anuarul*, τ. 13, Ιάσιο 1976, σ. 93-118.

8. «Un manuscris și o variantă necunoscută ale "Marseillaise-i" grecești» (ένα χειρόγραφο και μία άγνωστη παραλλαγή της Ελληνικής «Marseillaise»), *Anuarul*, τ. XXIV/1, Ιάσιο 1987, σ. 343-353.

Γ' ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ - ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ

9. Γεώργιος Σ. Πλουμίδης: «Το βενετικόν τυπογραφείον του Δημητρίου και του Πάνου Θεοδοσίου (1755-1824)», Αθήνα 1969, *Anuarul*, τ. IX, Ιάσιο 1972, σ. 525-527.
10. Ιωάν. Κ. Βασδραβέλλης: «Αρματολοί και κλέφτες εις την Μακεδονίαν», Β' έκδοση, Θεσσαλονίκη 1970, *Anuarul*, τ. X, Ιάσιο 1973, σ. 492-494.
11. Μία εργασία του ιστορικού Λ. Βρανούση «Κείμενα και χειρόγραφα του Βηλαρά και του Ψαλίδα. Δύο κορυφαίοι του Νεοελληνικού Διαφωτισμού κι ένα βιβλίο τους που έμεινε ανέκδοτο», εφημ. *Νέα Ζωή*, αρ. 79 (3392), Βουκουρέστι, 10 Οκτωβρίου 1975, σ. 2.
12. Γεώργιος Σ. Πλουμίδης: «Οι βενετοκρατούμενες ελληνικές χώρες μεταξύ Α' και Γ' τουρκοβενετικού πολέμου», *Νέα Ζωή*, αρ. 16 (3431), Βουκουρέστι, 8 Απριλίου 1976, σ. 2.
13. Cornelia Papacostea-Danielopolu: «Intellectualii Români din Principate și cultura greacă (1821-1859)» (Οι Ρουμάνοι λόγιοι στα Παραδουνάβια Πριγκιπάτα και ο Ελληνικός Πολιτισμός 1821-1859), Βουκουρέστι 1979, εκδόσεις «Eminescu», *Anuarul*, τ. XVII, Ιάσιο 1980, σ. 809-811.
14. Αθανάσιος Ε. Καραθανάσης: «Οι έλληνες λόγιοι στη Βλαχία (1670-1714). Συμβολή στη μελέτη της ελληνικής πνευματικής κίνησης στις παραδουνάβιες ηγεμονίες κατά την προφαναριώτικη περίοδο», Θεσσαλονίκη 1982, *Anuarul*, τ. XXIII/2, Ιάσιο 1986, σ. 1024-1026.
15. Θωμάς Ι. Παπαδόπουλος: «Ελληνική Βιβλιογραφία (1466-1600), τόμος πρώτος: αλφαβητική και χρονολογική ανακατάταξις», Αθήνα 1984, *Anuarul*, τ. XXIV/1, Ιάσιο 1987, σ. 541-544.

Δ' ΑΡΘΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

16. «Το Ιάσι και η Κεντρική Βιβλιοθήκη του», περ. *Πυρσός*, αρ. 6, Dresden 1965, σ. 25-27.
17. «Ρήγας Βελεστινλής», *Πυρσός*, αρ. 1, Dresden 1966, σ. 26-27 και 32.
18. «Η λεβεντιά και η παλικαριά στα δημοτικά μας τραγούδια», *Πυρσός*, αρ. 2, Dresden 1966, σ. 20-21 και 40.
19. «Ένα άγνωστο χειρόγραφο για την Επανάσταση του 1821». Η εργασία παρουσιάστηκε στην πρώτη Επιστημονική Σύνοδο των Ελλήνων επιστημόνων πολιτικών προσφύγων στη Ρουμανία, η οποία έγινε στις 24 Μαΐου 1966 και δημοσιεύθηκε σε περίληψη στην *Νέα Ζωή*, αρ. 36 (2450) της 6ης Μαΐου 1966.
20. «Η γραφική Ρουμανία». Περιοδεία στα μοναστήρια της Βόρειας Μολδαβίας, *Νέα Ζωή*, αρ. 60 (2675), 2 Αυγούστου 1968 και (συνέχεια) αρ. 61 (2676), 6 Αυγούστου 1968.
21. «Τα στρατιωτικά κινήματα στη σύγχρονη Ελλάδα (Μεσοπόλεμο)». Παρουσιάστηκε στη Β' σύνοδο των Ελλήνων Επιστημόνων πολιτικών προσφύγων στη Ρουμανία.

- Δημοσιεύθηκε το εισαγωγικό μέρος στο περ. *Το Δελτίο μας*, αρ. 4, 1969, σ. 6-7.
22. «Μνημεία της Επανάστασης του 1821 στο Ιάσι» (γραμμένο σε συνεργασία με το Βασίλη Ζούνη), *Νέα Ζωή*, αρ. 22 (2738), 21 Μαρτίου 1969.
  23. «Η ανυπόφορη ζωή του έλληνα ραγιά», *Νέα Ζωή*, αρ. 7 (2920), 26 Ιανουαρίου 1971.
  24. «Το κίνημα της Κλεφτουριάς», *Νέα Ζωή*, αρ. 13 (2925), 16 Φεβρουαρίου 1971.
  25. «Η έναρξη της Επανάστασης», *Νέα Ζωή*, αρ. 15 (2927), 26 Φεβρουαρίου 1971.
  26. «Η Επανάσταση του 1821 στο Ιάσι», *Νέα Ζωή*, αρ. 26 (2939), 2 Απριλίου 1971.
  27. «Ποιός είναι ο φυσικός, γεωγραφικός και ιστορικός χώρος της Πατρίδας μας», εφημ. *Λαϊκός αγωνιστής*, χρ. 22, αρ. 4 (2021), 23 Φεβρουαρίου 1972 και συνέχεια αρ. 6 (2023), 22 Μαρτίου 1972.
  28. «Πώς άρχισαν, το 1896, στην Αθήνα οι σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες», *Νέα Ζωή*, αρ. 65 (3080), 1 Σεπτεμβρίου 1972.
  29. «Ο πραγματικός σκοπός της αποστολής ελληνικών στρατευμάτων στη Σμύρνη», *Νέα Ζωή*, αρ. 4 (3117), 16 Ιανουαρίου 1973.
  30. «Μία άγνωστη παραλλαγή του "Ός τότε η ξένη ακρίδα"», *Νέα Ζωή*, αρ. 29 (3444), 8 Ιουλίου 1976.
  31. «Ένας άγνωστος έλληνας πατριώτης ποιητής - Αργύρης Μπόγρης», *Νέα Ζωή*, αρ. 32 (3447), 29 Ιουλίου 1976.
  32. «Μία σημαντική στιγμή στην ιστορία της Ρουμανίας: Η κατάκτηση της κρατικής ανεξαρτησίας», *Νέα Ζωή*, αρ. 16 (3485), 28 Απριλίου 1977, σ. 1-2.
  33. «Η Καισαριανή πριν και σήμερα», εφημ. *Η Φωνή της Καισαριανής*, αρ. 1, 6, 7, 8, 1984 και 16, 1985.

Ε΄ ΥΠΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

(Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών ΕΙΕ)

1. Σπάνια ελληνικά βιβλία που διατηρούνται στη Βιβλιοθήκη της Μητρόπολης της Μολδαβίας και της Σουτσέβης-Ιάσιο.
2. Ελληνικά παλαιότυπα βιβλία σε Βιβλιοθήκες του Ιασίου της Ρουμανίας.

ΣΤ΄ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ (Επιλογή)

1. Ιστορία της Καισαριανής (πρώτο μέρος έτοιμο για δημοσίευση και υλικό για τη συνέχιση της εργασίας).
2. Ελληνικά βιβλία στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη «M. Eminescu» του Ιασίου. (Για τη συνέχιση του Catalogul cărților grecești de la Biblioteca Centrală Universitară «M. Eminescu», από το 1821 μέχρι και τον 20ό αιώνα) (βλ. αρ. 1).
3. Ελληνικά χειρόγραφα στην Κεντρική Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη του Ιασίου (Κατάλογος).
4. Tetraevanghelul din Iași. Sec. VIII.
5. Η Επανάσταση του 1821 στα παραδουνάβια Πριγκιπάτα.
6. Οι οικονομικο-πολιτικές και κοινωνικο-εκπολιτιστικές προϋποθέσεις της Επανάστασης του Εικοσιένα.
7. Grecia în ajunul și în timpul celui de al II-lea război mondial.
8. Η Εθνική Αντίσταση.

9. Η Χούντα στην Ελλάδα
  - Οι πολιτικοί πρόσφυγες απέναντί της.
  - Ο Απόδημος Ελληνισμός απέναντι στη Χούντα.
10. Unele observații asupra donațiilor de către Academia Domnească din Iași.
11. Alexandru Philippide - bibliotecar.
12. Κλέφτικα τραγούδια - Συλλογή. Λαϊκά ιστορικά τραγούδια. Άσματα και πονήματα διαφόρων.